

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έρευνα των κατ'ιδίαν προσωπικών εμπορικών εταιριών γίνεται παράλληλα με τις βασικές δομές της προσωπικής εταιρίας στο ισχύον σύστημα εταιρικού δικαίου. Οι τελευταίες ευρίσκονται στην εταιρία του ΑΚ, η οποία αποτελεί την εξέλιξη της ρωμαϊκής *societas* και των εμπορικών εταιριών του Μεσαίωνα. Έτσι το γενικό μέρος των προσωπικών εμπορικών εταιριών βρίσκεται στον ΑΚ. Δυνάμει της δικαιοπαραγωγικής δύναμης του καταστατικού, η εξωτερική προσωπική εταιρία μπορεί υπό το ισχύον δίκαιο να διαμορφώνεται τόσο κατά το πρότυπο της *societas* όσο και ως εταιρική συνεργασία, η οποία οργανωτικά αυτονομείται από τους εταίρους της και αποκτά ιδιαίτερη ως προς ορισμένες σχέσεις οντότητα και συνήθως δική της προσωπικότητα. Η προσωπική εταιρία αποκτά τις ιδιότητες αυτές χωρίς ουσιώδεις μεταβολές στην κατά νόμο εσωτερική της δομή και χωρίς να αποκόπτεται από τους βασικούς θεσμούς του ισχύοντος περιουσιακού δικαίου. Ωστόσο η εξέλιξη αυτή έχει ως συνέπεια το οργανωτικό στοιχείο της εταιρικής σύμβασης να αποκτά όλο και μεγαλύτερη σπουδαιότητα σε βάρος του ενοχικού στοιχείου της και επομένως να επιτείνεται η ένταση μεταξύ των στοιχείων αυτών.

Για τον εφαρμοστή του ισχύοντος δικαίου των προσωπικών εταιριών δεν υπάρχουν «έτοιμες» λύσεις. Οφείλει πάντοτε να αναζητεί την προσηκουσα λύση μέσω της ερμηνείας των υπάρχουσών ειδικών διατάξεων του εταιρικού δικαίου, σε συνδυασμό και με τους βασικούς κανόνες και τις γενικές αρχές του. Το συνταίριασμά τους ενισχύει ουσιαστικά την σταθερότητα της νομολογίας στον κλάδο αυτό του δικαίου και την ασφάλεια των εταιρικών συναλλαγών. Παρά την προϊούσα υποχώρηση του συμβατικού στοιχείου, οι προσωπικές εμπορικές εταιρίες εξακολουθούν να αποτελούν συμβατικές κοινωνίες σκοπού και η εταιρική οργάνωση να είναι κατά νόμο άρρηκτα συνδεδεμένη με τα πρόσωπα των συνεταίρων και να παραμένει «προσωπική». Η ρύθμιση των εννόμων σχέσεων της εταιρίας στηρίζεται κατά βάση στη συμβατική εταιρική της δομή, η οποία στην εξωτερική εταιρία δημιουργείται όχι μόνο μεταξύ των εταίρων και (του ν.π.) της εταιρίας αλλήλα και μεταξύ των εταίρων και των τρίτων, ιδίως μέσω της τριτενέργειας των εταιρικών σχέσεων υπό την έννοια της έναντι των τρίτων εκπλήρωσης ορισμένων υποχρεώσεων των εταίρων.

Ευχαριστίες οφείλονται πρωτίστως στους φοιτητές του Τμήματος Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών και στους ειδικούς επιστήμονες στο Πανεπιστήμιο κ.κ. Πέτρο Κασμάτη και Αθ. Κουληορίδα για τη γόνιμη συνεργασία και τις ουσιαστικές συζητήσεις.

Ευχαριστίες επίσης οφείλονται στον εκδότη Π. Ν. Σάκκουλα, στην υπεύθυνη της

Πρόλογος

φωτοσύνθεσης Διαμάντω Χαλβατζόγλου και στην γραφίστρια Χάρις Νικοηλοπούλου, που επιμελήθηκαν με ιδιαίτερη φροντίδα την έκδοση του παρόντος.

Αθήνα, Νοέμβριος 2009

Ι.Γ.Μ.

§ 1. Προκαταρκτικά στα άρθρα 18-64 του ΕμπΝ

Ι. Ένταξη στο ιδιωτικό εταιρικό δίκαιο

1. Το αστικό δίκαιο ως βάση ρυθμίσεως

Η ορθή ένταξη του εμπορικού εταιρικού δικαίου στο σύστημα του ισχύοντος ΑσΔ, ιδίως του περιουσιακού του κλάδου δικαίου, είναι απαραίτητη, όχι μόνο εξαιτίας της ρητής παραπομπής της ΕμπΝ 18 γενικά στο «πολιτικό δίκαιο», αλλά και εξαιτίας της αποσπασματικής ρύθμισης των εταιριών αυτών στον ΕμπΝ¹. Για την έρευνα του ισχύοντος δικαίου των προσωπικών εταιριών γίνεται πολύτιμη η διάκρισή τους σε εξωτερικά μη εμφανείς ή «εσωτερικές» και σε εξωτερικά εμφανείς ή «εξωτερικές» εταιρίες, που απορρέει από τις ΑΚ 741 επ., ΕμπΝ 18 επ., 47 επ.². Τούτο και επειδή, στο νεότερο εταιρικό δίκαιο της ηπειρωτικής Ευρώπης, ιστορικά προηγήθηκε η εμφάνιση της «εσωτερικής» εταιρίας, η οποία επίσης είναι εταιρία με τη βασική έννοια του όρου (ΑΚ 741), ενώ, προκειμένου η «εξωτερική» εταιρία να δυνηθεί να εκπληρώσει την αποστολή της προς τα έξω, έχει ανάγκη από πρόσθετα στοιχεία (μέσα) ιδίως οργανωτικά³. Συνεπώς αποτελεί πρώτιστο καθήκον η αναζήτηση τόσο των κατ' ιδίαν στοιχείων της βασικής έννοιας της εταιρίας όσο και του νομοθετικού λόγου των πρόσθετων (ιδιαίτερων) στοιχείων της εταιρικής σύμβασης, όπως ιδίως είναι ο τύπος και η δημοσιότητα⁴.

1. Πρόκειται για ένταξη των εννοιών του ισχύοντος εμπορικού εταιρικού δικαίου, ιδίως εκείνων των οποίων τα επιμέρους στοιχεία του περιεχομένου τους δεν ορίζονται ειδικά στο δίκαιο αυτό, όπως είναι οι έννοιες της εταιρίας, της περιουσίας, της διοίκησης, της εκκαθάρισης και της νομικής προσωπικότητας. Βλ. § 1 I 4, § 2 III.

2. Πρόκειται για ουσιαστική (και την ειδοποιό) διαφορά των διαφόρων ειδών της προσωπικής εταιρίας. Βλ. και Γεωργακόπουλο, ΕγχειρΕΔ, τομ.1 τευχ. 2, β' έκδ., § 5 σελ. 57 επ., § 10 σελ. 103 επ.· Ulmer in MünchKomm, BGB, 2. Aufl., Vor § 705 αρ. περ.61. Η διάκριση αποκτά σημασία και για την ευθύνη των εταίρων της προσωπικής εμπορικής εταιρίας. Διότι το ισχύον δίκαιο των προσωπικών εμπορικών εταιριών δέχεται τον περιορισμό της ευθύνης των εταίρων είτε μέσω προκαθορισμού ορισμένης συμπεριφοράς ενός ή περισσότερων εταίρων, όπως είναι οι τύποι του «αφανούς», του παρακοινωνού και του ετερόρρυθμου εταίρου, είτε μέσω «σωματοποίησης» των εταιρικών σχέσεων, όπως είναι η δια της κατάτμησης ορισμένου εταιρικού κεφαλαίου σε ισότιμα εταιρικά μερίδια ή μετοχές. Βλ. υπό § 1 II 2.

3. Από απόψεως τρόπου εμφάνισης της εταιρίας στις συναλλαγές διακρίνουμε στο ισχύον εταιρικό δίκαιο α) την εταιρία (sc. τους εταίρους), στην οποία εμφανίζεται στις συναλλαγές ο ένας εταίρος, ενώ ο άλλος ή οι άλλοι εταίροι μένουν στην αφάνεια, όπως είναι η αφανής, β) την εταιρία η οποία εμφανίζεται στις συναλλαγές ως ιδιαίτερη έναντι των εταίρων οντότητα, όπως είναι η εξωτερικά εμφανής εμπορική εταιρία (βλ. ΕμπΝ 20 επ.), και γ) η εταιρία η οποία εμφανίζεται στις συναλλαγές ως νομικό πρόσωπο (βλ. ΑΚ 784, ΕμπΝ 42).

4. Η σχέση των ιδιαίτερων αυτών στοιχείων προς τα βασικά εννοιολογικά στοιχεία της εται-

α. Εφαρμογή ειδικού ενοχικού δικαίου

(α). Η εταιρική σύμβαση δημιουργεί τις εταιρικές σχέσεις και θεσπίζει ατομικούς κανόνες δικαίου για τους εταίρους, ατομικά για τον καθένα και ως σύνολο. Η βασική της ρύθμιση (βλ. ΑΚ 741 επ.) ανήκει στο ειδικό ενοχικό δίκαιο, που αποτελεί τον ευρύτερο και σπουδαιότερο κλάδο του ισχύοντος περιουσιακού δικαίου⁵. Οι κανόνες της διαφέρουν μεν από τους κανόνες του γενικού ενοχικού δικαίου, όμως δεν αποσπούν την εταιρική σύμβαση από ορισμένα θεμέλια του δικαιοτικού αυτού κλάδου (βλ. ΑΚ 287 επ.), ακόμη και όταν η εταιρία αποκτά ν.π. (βλ. ΑΚ 784). Εμπεριέχουν αμοιβαία υποχρέωση των εταίρων προς επιδίωξη κοινού σκοπού ιδίως οικονομικού με κοινές εισφορές (ΑΚ 741)⁶. Κάθε εταίρος είναι δανειστής των υποχρεώσεων των συνεταίρων του, ενώ όταν η εταιρία αποκτά ν.π. δανειστής γίνεται το ν.π. της εταιρίας⁷. Επίσης, κάθε (συναλλησόμενος) τρίτος γίνεται πιστωτής της εταιρίας (sc. των εταίρων) και του ν.π. της εταιρίας, όταν αυτή αποκτά δική της προσωπικότητα (ΑΚ 784). Κύριο γνώρισμα των ΕμπΝ 18 επ. είναι, αφ' ενός η θεμελίωση των εμπορικών εταιριών στην αυτονομία της ιδιωτικής βούλησης και η ρυθμιστική ένταξή τους στην εκάστοτε ισχύουσα ρύθμιση (και ερμηνεία) (βλ. ΑΚ 741) και ο ειδικότερος νομικός χαρακτηρισμός τους συμβάλλουν ουσιαστικά στην εξακρίβωση του νοήματος, της λειτουργίας και των επαγόμενων συνεπειών τους. Βλ. π.κ. ιδίως υπό § 1 4, 6 και 7.

5. Το εταιρικό δίκαιο είναι δυναμικό, το οποίο κατά μέγα μέρος ασχολείται με τη σύσταση και τη λειτουργία εταιρικών σχέσεων, τη δημιουργία και την εκπλήρωση εταιρικών δικαιωμάτων και υποχρεώσεων από την εταιρική σύμβαση. Βλ. αντί άλλων *Λιτζερόπουλο*, *ΣτοιχΕνοχΔικ*, Παν. παρ.δ., 1968, ανατ. 2001, σελ. 29 - 30. Βλ. περισσότερο α.π.κ. § 2 II 4.

6. Στην βάση της ΑΚ 741 δημιουργούμενη ενοχή όλοι οι εταίροι γίνονται συγχρόνως πιστωτές και οφειλέτες, ενώ η ενοχή «αποτελεί, ούτως ειπείν,περιουσία του πιστωτού παρά τω οφειλέτη διαπιστευμένη» (Οικονομίδης). Επομένως γίνεται αναγκαία η απόσπαση της ενοχής από το πρόσωπο (και την περιουσία) του εταίρου-οφειλέτη. Αναγκαία δε εδώ είναι ακόμη η διάκριση, μεταξύ της εκ μέρους των εταίρων ανάληψης υποχρέωσης προς επιδίωξη κοινού σκοπού μέσω ορισμένης παροχής, που ορίζεται στην εταιρική σύμβαση («εισφοράς»), και της εκ της ενοχικής (εταιρικής) δέσμευσης προς επιδίωξη του κοινού σκοπού ανακτύπουσας ανάγκης εξασφάλισης των δανειστών μέσω της υπευθυνότητας των εταίρων για την περίπτωση μη εκπληρώσεως των χάριν του «κοινού σκοπού» ανειλημμένων δεσμεύσεων, αρχικά με το πρόσωπό τους και βραδύτερα με ολόκληρη την περιουσία του. Βλ. εκτενώς αντί πολλών άλλων *Οικονομίδη*, *Στοιχ. Ασ.Δ.*,βιβλίον τρίτον,*Ενοχ.σχέσεις* (έκδ. β' υπό Χρ.Πράτσια),1925, ανατ. 1987, §§ 185 επ., σελ. 6 επ.· *Κ. Τριανταφυλλόπουλο*, *Εθ.Πν.ενοχ.δικ.*, γεν.μέρ., τεύχ. Α', γ' έκδ., 1943, § 1 σελ. 11,28· *Ζέπο*, *Ενοχ.δικ.*, β' μέρ., έκδ. β', 1965, § 17 I σελ. 449. Άλλωστε η «με κοινές εισφορές επιδίωξη κοινού σκοπού» (ΑΚ 741) δεν περιορίζει την ενοχή (ευθύνη) του εταίρου – οφειλέτη στην εισφορά του κατά την εταιρική σύμβαση. Βλ. εκτενώς *Μάρκου*, *ΕγχειρΕΔ*,τ.3, β' έκδ., 2008, παντού ιδίως σελ. 77 επ., 82 επ., 137 επ., 151 επ., 256 επ., 259 επ.

7. Όμως κάθε εταίρος αποκτά την εταιρική αγωγή (actio pro socio) και δύναται να απαιτεί καταβολή στο ν.π. Βλ. *Γεωργακόπουλο*, *ΕγχειρΕΔ*, τομ.1 τευχ. 2, β' έκδ., § 13 σελ. 125. Εκτενώς βλ. και π.κ. υπό § 3 IV.

νεία των κανόνων) του «πολιτικού δικαίου» και ειδικότερα στη ρύθμιση του δικαίου περί αστικής εταιρίας (ΑΚ 741-784), και αφ' ετέρου ο νομοθετικός προσδιορισμός των ιδιαίτερων γνωρισμάτων των εμπορικών εταιριών, στις οποίες κατά βάση ισχύει ο κλειστός αριθμός (numerus clausus) των εταιρικών μορφών⁸. Γι' αυτό, όπου λείπει η βούληση των εταίρων και ο ΕμπΝ σιωπά, εφαρμόζονται οι ανάλογοι κανόνες του ΑσπΔ, ανάλογα (ήτοι προσαρμοσμένοι στις ιδιαίτερες συνθήκες της υπόθεσης, mutatis mutandis), εξαιτίας της ιδιόζουσας ύλης των εμπορικών υποθέσεων, και τροποποιημένα, όταν στον ΕμπΝ υφίσταται σχετική ειδική ρύθμιση, της οποίας η εφαρμογή προηγείται και τροποποιεί τη ρύθμιση του ΑσπΔ⁹.

(β). Η παραπάνω ένταξη καθιστά κυρίαρχο στοιχείο της ιδιότυπης εταιρικής σύμβασης, άρα και των εταιρικών σχέσεων, το ενοχικό (υποσχετικό), το οποίο γίνεται κρίσιμο και ως προς το ειδικότερο ζήτημα της περιουσιακής (προσωπικής) ευθύνης των εταίρων για τα χρέη (του ν.π.) της εταιρίας εξαιτίας της συμμετοχής τους σ' αυτήν¹⁰. Πρόκειται για την ευθύνη για χρέη, τα οποία δημιουργούνται συνεπεία της από κοινού επιδίωξης κοινού σκοπού, του οποίου η εκπλήρωση συνήθως επιτυγχάνεται με κοινή εξωτερική εταιρική δράση και με προσφυγή των εταίρων στο συναλληλακτικό κοινό, και τα οποία στο ισχύον σύστημα εταιρικού δικαίου αποτελούν συνάμα κοινά χρέη των εταίρων (βλ. π.χ. ΑΚ 741, 748, 758, 759). Διότι, με την επιφύλαξη των – από απόψεως συστήματος δικαίου περιουσίας - εξαιρετικών περιπτώσεων, στις οποίες συντρέχει περίπτωση περιορισμένης ευθύνης, η ενοχική ή προσωπική (περιουσιακή) ευθύνη του οφειλέ-

8. Όπως εκτίθεται και π.κ., στις προσωπικές εταιρίες, ο κλειστός αριθμός (numerus clausus) των εταιρικών μορφών (αλληλ και των τύπων των εταιρικών σχέσεων) συγκρούεται έντονα με την αρχή της αυτονομίας των συνεταιριζόμενων και το ζήτημα που τίθεται είναι η νομική αξιολόγηση των ενώπιον του δικαστή πραγματικών περιστατικών και η υπαγωγή των βάσει της αρχής αυτής δημιουργούμενων εταιρικών σχέσεων σε κάποια από τις υπάρχουσες ρυθμισμένες εταιρικές μορφές. Βλ. εκτενώς *Μάρκου*, Εγχειρ.ΕΔ, τ. 3, β' έκδ., 2008, σελ. 289 επ. με παραπέρα παραπομπές· *Ν.Ρόκα*, Εμπορ.Εταιρ., 6η έκδ., σελ.54· *Αλεξανδρίδου*, Δικ. Εμπορ. Εταιρ., προσωπ. εταιρ., τεύχ. Α', β' έκδ., 2007, σελ. 4 επ., 21 επ. Γενικά για τους όρους ισχύος του εταιρικού συναλληλάγματος βλ. και *Lyon-Caen et Renault*, Σύστημα ΕμπΔ, μετάφρ. Καραθάνου, προσθ. Σημίτη, τομ. ΙΙ, μέρ. Α', 1932, σελ. 72 επ., 86 επ.

9. Η προσωπική εμπορική εταιρία είναι εταιρία υπό την έννοια της ΑΚ 741. Διακρίνεται από την εταιρία των ΑΚ 741-784 ως προς τον σκοπό της (ΕμπΝ 1), κριτήριο που οδηγεί στην παράλληλη εφαρμογή και των ΕμπΝ 18 - 64. Βλ. *Αλεξανδρίδου*, Δικ. Εμπορ.Εταιρ., προσωπ.εταιρ., τεύχ. Α', β' έκδ., 2007, σελ. 28 επ.· *Μάρκου*, *ibid*, σελ. 42 επ., 367 επ., 373 επ. με παραπομπές.

10. Για τον διαρκή ενοχικό χαρακτήρα της εταιρικής σύμβασης βλ. αντί άλλων *Καραβά*, Εγχειρ.ΕΔ, τομ. Α', β' έκδ., 1962, σελ.415 επ. Για δε την εταιρική σχέση ως κατ' αρχήν ιδρυτικό λόγο ευθύνης στο ισχύον δίκαιο βλ. *Μάρκου*, Εγχειρ.ΕΔ, τ.3, σελ. 263. Γενικά για τους λόγους ευθύνης βλ. *Βελισσαροπούλου-Καράκωστα*, Λόγοι ευθύνης, 1993, passim ιδίως σελ. 13 επ.· ειδικά δε για την ευθύνη με βάση την εταιρική σχέση (Mitgliedschaft) βλ. *Müller-Erzbach*, Das private Recht der Mitgliedschaft als Prüfstein eines kausalen Rechtsdenkens, 1948, passim.

§ 1. Προκαταρκτικά στα άρθρα 18-64 του ΕμπΝ

τη για τις δεσμεύσεις που αναλαμβάνει είναι στο ισχύον σύστημα περιουσιακού δικαίου απεριόριστη¹¹.

(γ). Συνεπώς κάθε πρόσωπο που δρατηριοποιείται στις συναλλαγές, ως άτομο ή ως εταιρία, ευθύνεται απεριόριστα για όλα τα χρέη, που δημιουργούνται από τη δραστηριότητα αυτή. Περιορισμός της ευθύνης στη συνάφεια αυτή είναι δυνατό να επέρχεται είτε δια σχετικής ρήτρας στην εταιρική σύμβαση, όπως συμβαίνει στις «εσωτερικές» εταιρίες, είτε δια των ανάλογων θεσμών του ιδιωτικού εταιρικού δικαίου, όπως συμβαίνει στις «εξωτερικές» εταιρίες. Κάθε συναλλησσόμενος δύναται εγκύρως να συμφωνεί με τον εκάστοτε αντισυμβαλλόμενο (ή τους αντισυμβαλλομένους) του ποσοτικούς περιορισμούς της ευθύνης του (ΑΚ 361, 332 επ.). Μια τέτοια συμφωνία είναι π.χ. έγκυρη μεταξύ αφανούς και εμφανούς εταίρου ως προς την ευθύνη του πρώτου. Όμως η συμφωνία περιορισμού δεν ισχύει έναντι τρίτων, όταν π.χ. η εταιρία γίνεται εξωτερικά εμφανής, εκτός εάν ο εν λόγω περιορισμός γίνεται αποδεκτός από τον εκάστοτε δανειστή¹². Μόνη η εκ μέρους της εταιρίας απόκτηση ν.π. δεν αρκεί για τον περιορισμό της ευθύνης των εταίρων, όπως επίσης κατά κανόνα δεν αρκεί μόνη η επιλογή ορισμένης εταιρικής μορφής· επιπλέον απαιτείται και απόκτηση ορισμένης εταιρικής δομής δηλ. ορισμένων δομικών και θεσμικών χαρακτηριστικών. Εκτός δε από την απόκτηση ίδιας προσωπικότητας απαιτείται και η χρησιμοποίηση των ανάλογων θεσμών του ισχύοντος εταιρικού και περιουσιακού δικαίου¹³.

(δ). Τούτο προφανώς συμβαίνει επειδή το ισχύον εταιρικό δίκαιο δεν έχει ως σήμερα ανεξαρτητοποιηθεί και οι βάσεις του εξακολουθούν να ευρίσκονται στο ισχύον δί-

11. Βλ. και την παρατήρηση των *Enneccerus/Nippendey*, Lehrbuch des bürgerl. Rechts, I Band, 1. halbb., 15. Aufl., § 131 II 4 sel. 843: «In der Tat bedeutet denn auch der Ausdruck "Vermögen" im BGB grundsätzlich nur das Aktivvermögen. Die Verpflichtungen werden nicht als Teil des Vermögens angesehen, sondern das Vermögen ist mit ihnen belastet, d.h. sie sind aus diesem Vermögen zu erfüllen». Στο ισχύον σύστημα ιδιωτικού εταιρικού δικαίου, ο νομικός χαρακτήρας της τριτενεργούσας εταιρικής σχέσης καθορίζει την προσωπική ή όχι ευθύνη του εταίρου. Η προσωπική του ευθύνη είναι κατ' αρχήν απεριόριστη. Η δε απεριόριστη ευθύνη του περιορίζει την ανάγκη του σχηματισμού/δέσμευσης ιδιαίτερης («εταιρικής») περιουσίας και της θέσπισης μιας ιδιαίτερης (και αναγκαστικού δικαίου) περιουσιακής έννομης τάξης. Βλ. *Μάρκου*, Εγχειρ.ΕΔ,τ.3, σελ. 246 επ., 267 επ. με παραπομπές.

12. Βλ. π.κ. υπό § 5. Βλ. και *Κουμάντο*, Αστική εταιρεία περ. ευθ., Τιμ.τόμ.Α.Π., 1963, σελ. 171 επ.

13. Έτσι, για τον περιορισμό της ευθύνης του εταίρου στο ισχύον εταιρικό δίκαιο, δεν αρκεί η εκ μέρους του ν.π. δημιουργία διακεκριμένης περιουσίας αλλ' απαιτείται και αποκοπή της εταιρικής σχέσης από το πρόσωπο (και την περιουσία) του εταίρου. Η αποκοπή αυτή επέρχεται μέσω της «σωματοποιήσεως» ή «κεφαλαιοποίησεως» της εταιρικής σχέσης. Βλ. εκτενώς *Μάρκου*, Εγχειρ.ΕΔ,τ.3, σελ. 160 επ., 200 επ., 246 επ., 267 επ. Βλ. όμως *Αλεξανδρίδου*, Δικ. εμπορ. εταιρ., προσ. εταιρ., τεύχ. Α', β' έκδ., σελ. 67.

καιο της περιουσίας. Έτσι π.χ. για τον περιορισμό της ευθύνης των εταίρων της α.ε. και της ε.π.ε. δεν αρκεί ο χαρακτηρισμός της εταιρίας ως α.ε. ή ε.π.ε. αλλι' απαιτείται και η απόκτηση της ορισμένης από το νόμο δομής, ενώ ο περιορισμός της ευθύνης επέρχεται και σε εταιρίες που δεν αποκτούν δική τους προσωπικότητα, όπως π.χ. συμβαίνει στις «εσωτερικές». Η ευθύνη του εταίρου για τα χρέη της εταιρίας περιλαμβάνει κατ' αρχήν και τις τυχόν ζημιές από την επιδίωξη του κοινού εταιρικού σκοπού για την οποία ο εταίρος ανέλαβε σχετική υποχρέωση (βλ. ΑΚ 741 επ.)¹⁴. Ο ιδίτυπος ενοχικός (προσωπικός) χαρακτήρας της αποκτώμενης εταιρικής σχέσης απορρέει επομένως από την ενοχική (προσωπική) φύση της εταιρικής σύμβασης. Συνέπεια δε αυτού είναι μ.ά. ο στενός («εταιρικός») δεσμός (*intuitus personae*), το κατ' αρχήν αμεταβίβαστο της εταιρικής σχέσης και η μη ανάμιξη τρίτων στον εταιρικό δεσμό· επίσης, η απαγόρευση της κατάσχεσης της εταιρικής συμμετοχής προσωπικής εταιρίας (βλ. ΚΠολΔ 1022, 953, 983, 992, *argum.* και από τις ΑΚ 760, 761)¹⁵.

(ε). Ο περιορισμός της ευθύνης, συνεπεία της συμμετοχής του εταίρου στην εταιρία έναντι των τρίτων, διενεργείται ή διευκολύνεται από τον ίδιο το νομοθέτη μέσω πρόβλεψης/ εισαγωγής σχετικών θεσμών του ισχύοντος ιδιωτικού εταιρικού δικαίου, τους οποίους θέτει στη διάθεση των συναλληλασσομένων¹⁶. Ένας τέτοιος ήλιαν αξιόλογος θεσμός είναι π.χ. η πρόβλεψη ορισμένου (και τεμαχισμένου σε ισότιμα μερίδια) εταιρικού κεφαλαίου στο καταστατικό, πράγμα που επάγεται ουσιώδεις αλληλαγές στη διαμόρφωση των εταιρικών σχέσεων, στη διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων και τη διάθεση της

14. Οι εταιρικές μερίδες της προσωπικής εταιρίας δεν υπόκεινται σε κατάσχεση. ΑΠ 1842/1993, ΝοΒ 1994, 672 = ΕΕμπΔ 1995,54 σημ. *Ν.Κ.Ρ.* Όπως εκτίθεται εκτενώς σε άλλη θέση (βλ. π.κ. υπό § 3 V), όσον αφορά την ενοχή των εταίρων για τα χρέη της εταιρίας αποκτά σημασία η διάκριση του εταιρικού δεσμού «προς τα έσω» και των σχέσεων των εταίρων «προς τα έξω». Η μεν συμμετοχή στις ζημιές της εταιρίας αφορά τις προς τα έσω σχέσεις της εταιρίας (*sc.* των εταίρων ως σύνολο) και, υπό την επιφύλαξη της ΑΚ 764, η σχετική ρύθμιση του νόμου αποτελεί ενδοτικό δίκαιο (βλ. ΑΚ 763, 783), η δε ευθύνη των εταίρων για τα χρέη της εταιρίας έναντι των τρίτων υπόκειται σε διαφορετική ρύθμιση και οι σχετικές διατάξεις του νόμου αποτελούν αναγκαστικό δίκαιο (βλ. ΑΚ 759, ΕμπΝ 22). Βλ. και π.κ. υποσ. 344 επ., 531 επ.

15. Όσον αφορά ειδικά την κατάσχεση του δικαιώματος επί των διανεμητέων κερδών βλ. *Μπέη*, Κατάσχεση του δικαιώματος συμμετοχής στα μελλοντικά κέρδη εμπορικής εταιρίας, Δ 1980, 131 = Αφιέρ. Α. Τσιρινιάνη, 1980, σελ. 475· ΜΠΠειρ 8280/2006, ΕΕμπΔ 2006, 1017· ΜΠΘεσ/κns 13093/2006, Αρμεν 2007, 1202 παρ.α. *Χατζημιχαήλ*. Βλ. και π.κ. ιδίως υποσ. 22, 343 και το κείμενο.

16. Η επιστράτευση της (εν τω μεταξύ καταργηθείσας) ΕμπΝ 33 (βλ. π.χ. *Κουμάντο*, Αστική εταιρεία περιορ. ευθ., Τιμ.τόμ.Α.Π., 1963, σελ. 174) προς υποστήριξη της άποψης ότι μόνη η εκ μέρους της α.ε. απόκτηση ν.π. αρκεί για τον περιορισμό της ευθύνης των εταίρων της δεν είναι επιτυχής. Βλ. και την καταργηθείσα με το ν. 3604/07 διάταξη της ΕμπΝ 34. Βλ. διεξοδικά *Μάρκου*, Εγχειρ.ΕΔ,τ.3, σελ. 155 επ., 160 επ., 200 επ. με παραπομπές.